

PAGINA 3

'Ik ben verbaasd over de antiracisme-demonstraties'

PAGINA 5

'Wat hij mij heeft aangedaan...'

PAGINA 8

Ome Jan verzamelt wonderlijke dingen

VERDER: Staren naar de sterren ■ Papegaaien Coco en Lotje heten je welkom ■ Jezelf terugvinden in de poëzie van de psalmen ■ De ziel is een immense krachtbron

Anderhalvemeterkerk als vindplaats van emoties

De lege kerk is een spiritueel cadeau

OPINIE In je eentje uitkijken over de leegte. Dat is de plaats waar de mens, vroeger en nu, bezinning en bezieling vond. Nu we in het coronatijdperk afstand moeten houden, kan de kerk deze belangrijke functie vervullen.

HIER EN DAAR EEN VERDWAALD HOOFD. Of twee mensen naast elkaar, die kennelijk in één huis wonen en nu ook in de kerk naast elkaar mogen zitten. Maar de eerste indruk van de anderhalvemeterkerk in het coronatijdperk is toch: leegte. Tweede indruk: wat ziet dat er vreselijk sfeerloos uit. Vroeger – toen alles beter was – ging je ook voor de gezelligheid naar de kerk. Aanschuiven in de bank naast een bekende, elkaar even iets toefluisteren. Dat gaat voorlopig niet meer.

Dat is de ene kant van het verhaal. Er is ook een andere kant: de herbeleving van devotie en spiritualiteit in een schijnbare overdaad aan ruimte. De coronakerk geeft – verplicht – nieuwe uitzichten. Bijna letterlijk. En uitzicht, daar draaide het altijd al om. Want waarom gaan veel mensen in de kerk altijd op de achterste banken zitten? Of in de zijvleugels, waar het geluid altijd minder is? Omdat ze graag, op momenten dat er behoefte is aan bezinning, tegen een veilige achtergrond loom in de verte staren. Noem het een overblijfsel uit de evolutie. Als de oermens 's avonds uitgejaagd was en zijn grot in dook, wilde hij graag uitkijken over een heuvelachtig landschap met hier en daar een element: een prooidier, een boom, een beekje. Zo gaat het ook in de kerk, als vindplaats van archetypische emoties.

Vermakelijk overzicht

Er is een beroemd onderzoek uit de jaren negentig naar wat mensen over de hele wereld het meest en het minst aantrekkelijke schilderij vinden, voor thuis aan de wand. Een schilderij waar je onderuitgezakt op de bank naar kijkt. Noem het het gecultiveerde uitzicht vanuit de afzondering

'De kerk heeft niet het patent op zorgzaamheid en liefde'

van de prehistorische grot. Het kunstenaarsduo Komar en Melamid vroeg aan mensen uit elf landen, welke elementen en kleuren zulke schilderijen het liefst moesten bevatten, en welke juist niet. Tot in detail kon je op formulieren je voorkeuren aankruisen. Het resultaat was een vermakelijk

Bijna overal op aarde ontspannen mensen zich het liefst bij een groot, rustiek landschap aan de muur.

overzicht, dat op zijn beurt weer een kunstwerk werd. Maar wat opviel: praktisch overal op aarde ontspannen mensen zich het liefst bij een groot, rustiek landschap aan de muur – precies zoals onze voorouders tot rust kwamen door peinzend over glooiende, lege velden te staren. Toegepast op de coronakerk: het is niet ondenkbaar dat bezoekers, teruggeworpen op hun anderhalvemeterstoeltje, die opgelegde eenzaamheid helemaal niet als beperking zien. Ze kunnen nu in alle rust het kerkelijke 'landschap' dat zich voor hun ogen uitstrekt, in zich opnemen. De leegte voedt het brein. Wat er verder nog allemaal wordt gezegd, is van minder belang.

Mystieke verbondenheid

Toen de coronapandemie net was uitgebroken, publiceerde dagblad *Trouw* een opvallende ingezonden brief. 'De kerk is gebaat bij enig ongemak', stond erboven. De schrijver: 'Al die hang naar gezelligheid in kerkdiensten heeft het godsdienstig karakter wat mij betreft niet versterkt.

Als bij de nu gedwongen versobering muziek en stilte meer kans krijgen (...) kan de kerkdienst winnen aan echte godsdienstigheid. Die werd altijd gekenmerkt door terughoudendheid, eerbied, en ook enig ongemak.'

'Gebouwen zijn soms liefdevoller dan autoriteiten'

Voor de Haagse theoloog en psycholoog Erika van Gemerden komen deze opmerkingen als geroepen. Ze zegt: 'Met omzien naar elkaar en wat er in de kerk nog meer aan sociaal werk wordt gedaan, is niets mis. Al moeten we ons realiseren dat de kerk niet het patent heeft op liefde en zorgzaamheid. Maar de meerwaarde van de kerk ligt elders. Wat de anderhalvemeterkerk ons aanreikt, is van een andere orde, een spiritueel cadeau dat ik zelf nooit had kunnen bedenken.'

Ze zegt: 'Als je in de kerk alleen koerst op gezelligheid, ga je snel in elkaars spirituele ruimte staan.' Dat hebben volgens haar de kloosterordes goed begrepen. 'Die hebben het alleen-zijn omarmd, en durven de leegte te verdragen. En in die leegte kan de mystieke verbondenheid worden herontdekt aan de bron van de kerk. Kloosterlingen betreden overdag twee aan twee de kerk, maar 's avonds na het zingen van het Salve Regina verlaten ze de kerk alleen.' Zodoende kan volgens haar nu ook de anderhalvemeterkerk 'weer een plaats van stilte en gedachtenis worden, die zij allereerst is'.

Nog een stapje verder gaat de kunsthistoricus Sible de Blaauw. Hij schreef de brochure *De versteende droom*. Daarin houdt hij een warm pleidooi voor de kerk als gebouw, als plaats waar de christelijke gemeente samenkomt maar die tegelijk tempel is, cultusruimte. Die dubbele functie is uniek, vindt hij. 'Kerken zijn geen dwingende uitdrukking van leerstellingen (...) maar bieden ruimte aan de menselijke geest. Kerkgebouwen zijn soms liefdevoller dan kerkelijke autoriteiten en in ieder geval bestendiger. Omdat ze geïnspireerd zijn door geloof, verbinden naar andere tijden en plaatsen, en herinneren aan de belevingen van mensen zijn ze ongekende geestelijke vrijplaatsen in een wereld die geneigd is vrijheid uitsluitend te zoeken in consumptie, succes en individuele vervulling.'

Zo beschouwd kan de anderhalvemeterkerk winst opleveren. Goed, niet iedereen heeft misschien de behoefte van de oermens om in afzondering inspiratie op te doen met uitzicht op lege velden. Uitgerekend Nederland was een uitzondering in het kunstproject *People's Choice* van Komar en Melamid. Nederlanders prefereren in hun onderzoek geen landschap aan de wand, maar een fleurig abstract schilderij. Maar nu, dertig jaar later, is deze naoorlogse geforceerd-gecultiveerde weerzin tegen realistische kunst wellicht verdwenen. Zodat ook Hollanders nu eindelijk durven toegeven aan hun diepste gevoelens en – opnieuw of voor het eerst – een kerk binnen durven lopen. Om vanuit de afzondering deel te krijgen aan een hernieuwd uitzicht.

Grote Kerk, centrum. Bezoekers nemen graag in alle rust het lege kerkelijke 'landschap' in zich op. De leegte voedt het brein.

JAN GOOSSENS

Sekswerkers in coronatijd

‘Door het werkverbod is er paniek ontstaan’

INTERVIEW Ook sekswerkers zijn hard geraakt door de coronamaatregelen. Door de verplichte werkstop vielen opeens hun inkomsten weg en wie zonder vergunning werkte, heeft geen recht op compensatie. Organisaties als Shop en De Haven bieden hulp en ondersteuning.

VEEL BEROEPSGROEPEN ZIJN GERAakt door de maatregelen die genomen zijn om besmetting met het coronavirus te beperken. Zo ook de sekswerkers: de verplichte werkstop maakt hun kwetsbaarheid pijnlijk duidelijk. Van het ene op het andere moment vielen inkomens weg. Een aanzienlijk deel van de sekswerkers, vrouwen én mannen, werkt bovendien zonder vergunning, waardoor ze nu nergens recht op hebben. Daarbij komt dat er vaak een klein netwerk is om op terug te vallen. De familie weet niet altijd welk werk ze doen of woont in het buitenland, waar ze nu niet heen kunnen omdat de grenzen dicht zijn. Er zijn noodfondsen opgericht, voedselpakketten uitgedeeld en waar mogelijk uitkeringen geregeld. Daarnaast bieden medewerkers van organisaties zoals Shop en De Haven hulp aan werkers in de seksindustrie. Zij doen wat ze kunnen, maar toch

‘Het stigma zal niet snel verdwijnen’

weten ook zij niet te voorkomen dat sekswerk weer onzichtbaarder wordt doordat het de – vaak onveilige – illegaliteit induikt. Er zijn signalen dat er momenteel door de coronacrisis meer vrouwen uit het vak willen stappen.

Kwetsbaar

Marieke Dingemans werkt al jaren als vrijwilliger bij Stichting De Haven, opgezet vanuit de evangelische Havenkerk. Ze ging voorheen wekelijks naar de Geleenstraat en de Doubletstraat, de straten van de raamprostitutie. ‘Ik hoor weleens: ach ze kiezen er toch

zelf voor’, zegt Marieke, ‘maar elke vrouw heeft een verhaal, waar je naar moet luisteren voordat je oordeelt. Wij horen een ander geluid; dat ze gedwongen worden, of vanuit een ander land hiernaartoe zijn gekomen om geld te verdienen voor hun familie. Het is maar een klein percentage dat zegt het werk superleuk te vinden. Door deze crisis beseffen vrouwen meer hoe kwetsbaar ze zijn en hoe zwaar het werk eigenlijk is.’

Liberty

Nadat ze 32 jaar als sekswerker heeft gewerkt, is C.K. (haar volledige naam is bij de redactie bekend) momenteel verbonden aan Shop, als adviseur kennis en expertise. Ook is zij betrokken bij Liberty The Hague, een organisatie door en voor sekswerkers. Haar uitgangspunt is dat de prostitutie een beroep is als elk ander beroep. Zij zegt: ‘Wij willen het stigma tegengaan en de gevolgen daarvan. Zelfs als je werk “vergunnd” is en je gewoon belasting betaalt, dan nog kun je problemen krijgen met bijvoorbeeld het vinden van een huis, doordat huis-eigenaren bang zijn dat je vanuit huis gaat werken. Ik snap best dat mensen een probleem met ons werk kunnen hebben, maar wij verkopen ons lichaam niet, we verhuren het. Liberty wil een stem zijn voor sekswerkers die zelf niet kunnen of willen praten. We hebben goed contact met de gemeente en met de politie, ze luisteren naar onze mening en ervaringen en we worden serieus genomen. Wij hebben een netwerk van leden en een groot deel van dat netwerk werkt “onvergund”. Dit zijn vaak mannen en “transen”, omdat er voor hen te weinig werkplekken zijn. Door het werkverbod is er paniek ontstaan. Onze groep onvergunden wordt als een

Voetbalsupporters van de Haagse club ADO hingen in de (lege) Geleenstraat een spandoek op. Er staat: ‘Dankzè deze mauje vràhwe, hoef ik hem nie in mèn wèf te dáhwe.’

soort wegwerpzak neergezet. Ik heb mensen aan de telefoon gehad met schrijnende verhalen.’

Stichting Racham

Marieke Dingemans heeft samen met haar man Stichting Racham in het leven geroepen. Het Hebreeuwse woord ‘racham’ staat voor barmhartigheid, compassie, nabijheid en ontferming. Het echtpaar wil met Racham een kleine woongemeenschap beginnen, met naast een woning voor hun gezin, ook een aantal studio’s als tijdelijke woon-leerplek voor vrouwen die uit de prostitutie zijn gestapt. Ze zijn momenteel intensief bezig met een pand dat hiervoor geschikt lijkt. Marieke: ‘Als ik na mijn vrijwilligerswerk terugging naar mijn eigen veilige huis, besepte ik heel goed dat veel vrouwen zo’n plek niet hadden. Hans, mijn man, en ik hebben toen gedacht: wat kunnen we doen om dit wel te realiseren en na een periode van voorbereiden komt het nu steeds dichterbij

dat we onze woongemeenschap kunnen openen. Als vrouwen ‘uitstappen’, krijgen ze moeilijk een huis, een baan of een uitkering. Hun netwerk is klein en het is moeilijk voor hen om op zichzelf te staan, waardoor ze soms toch weer terug de prostitutie ingaan. Met Racham willen we het gewone leven

‘Laten we met andere ogen naar elkaar kijken’

voor hen mogelijk maken en ons huis delen waarin Gods liefde zichtbaar is. We stellen de vrouwen de voorwaarden dat ze in begeleiding zijn bij De Haven of Shop én dat ze gestopt zijn met het werk. Daarnaast hebben ze een baan of een traject met een werkcoach. Wij willen ons huis, ons gezin delen met hen. Ze wonen in hun eigen studio, maar we ontmoeten elkaar aan de keukentafel. Daar komen de verhalen,

de dromen, daar kun je jezelf zijn, dat is een veilige plek.’

Niet veroordelen

C.K. herkent niet dat er momenteel meer vrouwen overwegen om uit het vak te stappen, maar als vrouwen daar zelf voor kiezen, is ze blij met alle hulp die daarbij wordt geboden, dus ook met een initiatief als dat van Stichting Racham. ‘Doen, top!’ zegt ze, ‘maar niet gedwongen!’ Haar lijn van werken richt zich vooral op de beïnvloeding van de meningsvorming over het vak. Ze zegt: ‘Laten we met elkaar proberen niet te veroordelen en de mens gewoon de mens laten, in welk beroep die ook werkt. Het stigma zal wel nooit verdwijnen, maar laten we met andere ogen naar elkaar kijken.’

JOLLY VAN DER VELDEN

MEER INFORMATIE:
STICHTINGRACHAM.NL EN
LIBERTYTHEHAGUE.NL

advertenties

ENGELN & SPOOR
UITVAARTVERZORGING

VERZORGD, CORRECT, STIJLVOL

Engelen & Spoor Uitvaartverzorging richt zich op het verzorgen van uitvaarten in Den Haag en omstreken. Wij hebben jarenlange ervaring in traditionele, religieuze en eigentijdse uitvaarten en staan garant voor een verzorgde, correcte en stijlvolle uitvoering van de uitvaart.

U KUNT ONS 24 UUR PER DAG, 7 DAGEN PER WEEK BEREIKEN: (070) 350 70 00
INFO@ENGELNENSPOOR.NL - WWW.ENGELNENSPOOR.NL

HET CLINGENDAELHUIS - BENOORDENHOUTSEWEG 279 - 2596 BJ DEN HAAG

Firma A. H. Kerkhof & Zn
Uitvaartzorg sinds 1892

Dienstverlening op maat door uitvoering van:

- levensbeschouwings- en geloofsgebruiken en individuele wensen

Uitvaartcentra naar uw keuze met ons advies, bijvoorbeeld:

- Ad Patres Frederik Hendrikslaan 7 's-Gravenhage (Statenkwartier)
- diverse andere uitvaartcentra in 's-Gravenhage en omstreken
- bij begraafplaats of crematorium

Thuisopbaring volgens uw wensen met de juiste zorg en middelen

Groot Hertoginnelaan 227
2517 ET 's-Gravenhage
firma@kerkhof-uitvaartzorg.nl

070 345 16 76
www.kerkhof-uitvaartzorg.nl

Zorgvuldige aandacht en professionaliteit, al vier generaties een familie traditie

COLUMN KNUFFELARMOE

TOT HET MOMENT DAT WE MASSAAL THUIS MOESTEN blijven en anderhalve meter afstand van de ander moesten houden, heb ik me nooit gerealiseerd hoe belangrijk het voor me is om mijn dierbaren te knuffelen. Voordeel van de anderhalve meter afstand is wel dat we bevrijd zijn van die drie kussen die we geacht werden elkaar te geven. Dat leverde vooral botsende neuzen en vette brillenglazen op. Maar knuffelen? Heerlijk!

Na enkele weken sociale afstand doorbrak ik het decreet thuisblijven door mijn tweelingzus en vriendin te bezoeken. Het was vreemd om aan te komen, op afstand een groet te roepen en zonder enig fysiek contact plaats te nemen in de ruime tuin. Fijn om elkaar weer te zien, maar wat een gemis zonder aanraking!

Ik begrijp dat je je seksuele partner voornamelijk kiest op het waarnemen van feromonen bij de ander. Je ruikt ze niet – tenzij in het zweet van de ander – maar je neemt ze onbewust waar ergens achter in je neus. Dat verklaart misschien waarom ik vaak op het kussen van mijn lief ga liggen als hij al uit bed is. Wie weet, nestelen die feromonen zich lekker in hoofdkussens. En wellicht spelen ze ook een rol bij de liefde voor familieleden en vrienden. Hoe het ook zij: ik mis geknuffel meer dan ik tevoren kon bevroeden.

Om aan mijn frustratie over dit gemis iets te doen, ben ik begonnen een passende knuffel te knutselen voor mensen die me dierbaar zijn. Zo maakte ik voor mijn zus een bolwollig knuffelschaap, omdat ze gek is op schapen. Voor mijn buurvrouw haakte ik een trouwe hond, zij is zelf lief en trouw aan anderen. Voor een vriendin een grappig grijs muisje, waarmee zij zichzelf weleens vergelijkt. Het heeft geholpen. Misschien dat mijn feromonen in die knuffels terecht zijn gekomen? Deze vorm van affectieve aandacht werd door de ontvangers zeer gewaardeerd en het maken ervan gaf mij een voldaan en warm gevoel. Mocht u geïnspireerd raken, probeer het eens: teken, schilder, timmer, knip en plak, brei of haak een lieve knuffel voor iemand die u dierbaar is. Maak er een foto van en stuur deze naar redactie@kerkinderhaag.nl. De meest creatieve

knutselknuffelaar wacht een mooie prijs. Welke dat is houden we nog even geheim. Veel knutselplezier gewenst!

GREET KAPPERS

De meest creatieve knutselknuffelaar wacht een mooie prijs.

FOTOGRAFIE: GREET KAPPERS

Discriminatie ook in Den Haag

‘Voor ik het wist had ik handboeien om’

INTERVIEW Racisme is niet alleen in de Verenigde Staten een groot probleem. Het speelt ook in Nederland, ook in Den Haag. De twintigjarige Amandla kan hier het nodige over vertellen.

Op 25 mei kwam in Minneapolis de Afro-Amerikaanse George Floyd om het leven door buitensporig hard optreden van de politie. Wereldwijd leidde dit tot een golf van protesten en demonstraties tegen raciaal (politie)geweld. Ook in Den Haag stroomde het Malieveld vol met verontwaardigde mensen die hun stem wilden laten horen. We horen regelmatig dergelijke berichten uit de Verenigde Staten, maar hoe is de situatie in Den Haag? De twintigjarige Amandla en zijn moeder Mineke Kroes hebben hier slechte ervaringen mee. Amandla heeft van zijn vaders kant Afrikaanse en van zijn moeders kant Friese wortels. Hij volgt een sportopleiding en werkt daarnaast onder meer als personal trainer.

Hoe oud was je toen je voor het eerst met discriminatie te maken kreeg?

Amandla: ‘Het is eigenlijk al op de basisschool begonnen. Ik was hier in Den Haag een van de weinige donkere jongens van de klas. Ik ben in Amsterdam geboren en daar werd ik veel meer geaccepteerd. Mensen willen je soms op je huidskleur pakken. Ze proberen een bepaalde reactie bij je los te krijgen, je uit te dagen. Ik ben uitgescholden en geslagen en dat heeft hier in de buurt ook wel tot vechtpartijen geleid. Met als gevolg dat ik een tijdlang helemaal niet naar buiten wilde. Ik ging de straat vermijden. Ik werd er onzeker van en die spanning heb ik lang bij me gedragen. Die is pas sinds een jaar of twee weg, ook doordat ik nu meer vrienden heb met een Surinaamse en Antilliaanse achtergrond bij wie ik me thuis voel.’

Mineke: ‘Vanaf de eerste week dat we hier woonden, was het schrikken wat er gebeurde. Niet alleen op school, ook

Moeder Mineke en zoon Amandla. Amandla: ‘Misschien zal er meer bewustwording komen’

op straat en in het buurtcentrum. Het heeft ons jaren gekost om door te krijgen wat er nu precies aan de hand is. Wat er gebeurt, is dat mensen worden getaxeerd en ingedeeld in een bepaalde groep of categorie. We hebben gemerkt dat het zelfs uitmaakt in welk deel van een straat je woont, dat geeft je al een label.’

Heb jij ervaringen met het Haagse politiekorps?

Amandla: ‘Ik ben met regelmaat door hen gediscrimineerd, word op basis van mijn uiterlijk behandeld. Ze nemen een bepaalde houding aan, zijn soms direct agressief. Ik ben best vaak om de stomste redenen staande gehouden. Ik liep bijvoorbeeld met een

kapotte scooter aan de hand een paar blokken verder naar iemand toe en op dat korte stukje ben ik tweemaal

‘Op voorhand word je behandeld als een verdachte’

staande gehouden en moest mijn ID-bewijs laten zien. De tweede keer zei ik netjes dat hun collega’s dit net ook al hadden gevraagd, maar ze wilden het toch nog een keer controleren.’ Mineke: ‘Je vraagt je af waarom? Ik ben nog nooit zomaar naar mijn ID gevraagd.’

‘Er zijn ook echt goede politieagenten

die heel relaxed zijn’, vervolgt Amandla, ‘die rustig blijven en me normaal aanspreken, zeker de wat oudere agenten. Het lijkt wel of juist de jongere agenten vaak opgefokt zijn en er een soort punt van maken mij op een bepaalde manier aan te spreken.’

Mineke: ‘Je wordt op voorhand als een verdachte behandeld.’

Amandla: ‘Ik heb het nooit echt gepikt dat ze zich autoritair gedroegen. Laatst fietste ik, midden in coronatijd, niemand op straat, terug van mijn werk naar huis. Ik reed op de Grote Marktstraat en er passeerde een MEBusje best wel dicht langs mij. Ik maakte een gebaar van: oppassen, julie rijden mij bijna aan. Dat was genoeg om mij weer staande te houden.

Ze wilden mijn legitimatiebewijs zien. Ik vroeg, gewoon netjes, waarom ik mijn legitimatiebewijs moest laten zien, terwijl zij mij bijna aanreden. Tijdens die korte woordenwisseling omsingelden ze mij en pakten mijn pols vast, die ik weer terugtrok en voor ik het wist had ik handboeien om en werd ik tegen de grond gewerkt. Daarbij was er een oortje op straat gevallen. Ik vroeg aan een van hen of hij dat wilde oprapen, omdat die duur zijn,

‘Er zijn ook echt goede politieagenten die heel relaxed zijn’

waarop hij brulde dat ik mijn muil moest houden en dat als ik niet zou oppassen, hij er nog overheen zou rijden. Ze leken me te provoceren om een bepaalde behandeling te kunnen toepassen. Daarna ben ik meegenomen naar het bureau, waar ik na tien minuten weer buiten stond. Wel met een boete voor het niet tonen van een ID-bewijs, al had ik nooit gezegd dat ik dat niet wilde doen; ik vroeg alleen maar waarom ze het wilden zien.’ Naar aanleiding van dit voorval heeft Amandla een klacht ingediend.

Wat doet zo’n gebeurtenis als met George Floyd jou?

Amandla: ‘Het gebeurt hier ook, het speelt al honderden jaren, in elk land.’ Hij aarzelt even: ‘Laat ik het zo zeggen, ik ben voorbij de boosheid. Ik ben ook niet verbaasd. Dat al deze demonstraties nu plaatsvinden, dáár ben ik verbaasd over, al denk ik zelf niet dat het veel zal helpen, ook al zal het wel iets wakker maken. Misschien zal er toch meer bewustwording komen.’

JOLLY VAN DER VELDEN

TOERIST IN EIGEN STAD

De schapen van Meijendel

REPORTAGE In de duinen van Meijendel grazen tientallen schapen van twee bedreigde rassen. Ze onderhouden het landschap en vermaken bezoekers. Als de coronabeperkingen voorbij zijn, kunnen we weer met hun schaapsherder mee.

Judith Prins (55) heeft samen met haar man Wil een eigen schaapskudde. Ze zijn werkzaam vanuit hun bedrijf Grazend Populair. Dit bedrijf is ontstaan vanuit Judiths wens om iets actiefs te doen met de bordercollye, het hondenras waarvan ze er zo’n vijftig jaar geleden voor het eerst een aanschafte. Voor onder andere Dunea, het duinwaterbedrijf dat tevens als natuurbeheerder optreedt, zetten Judith en Wil in verschillende natuurgebieden

‘Als ik zeg dat het niet ’beurt, dan ’beurt het niet’

schapen in als ‘maaimachines’. Vandaag gaan we met Judith op pad in Meijendel, het onder recreanten steeds populairder wordende duingebied tussen Den Haag en Wasse-naar. Dunea heeft hier permanent een kudde van omstreeks veertig Drentse heideschapen rondlopen, aangekocht van Grazend Populair. Het doel is het open houden van het bos en het terugdringen van de Amerikaanse vogelkers, een ongewenste exotische struik die het natuurlijk evenwicht verstoort. Judith leidt de dieren enkele malen per week over het terrein, vanuit een afgerasterd gedeelte dat telkens verplaatst wordt. Je hebt mensen die niet tegen schapen kunnen, zoals het jongetje dat het op een angstig krijsen

Je kunt met Judith Prins en haar kudde meewandelen. Wie heeft de echte leiding?

zet bij het zien van de dieren. En dat terwijl de kleine kudde een bijna bijbels beeld oplevert, al is de mise-en-scène niet het oude Judea, maar een zorgvuldig door de beheerders uitgedacht landschap. Judith heeft het overigens liever over ‘koppel’, een vakterm voor een kudde van minder dan honderd dieren. Wat zij doet, heet ‘scheperen’, herdersjargon voor hoeden. Zo zijn er meer eigenaardigheden. Het aan de hon-

den gerichte bevel ‘away’ betekent ‘naar rechts’ en de leiding van het uitsluitend vrouwelijke ‘koppel’ ligt bij de oien Lyda en Bo, beide zes jaar oud. Dat heeft de kudde onderling zo bepaald, na wat dringen en duwen om een subtiele vorm van dominantie vast te stellen. Die leiding is trouwens maar relatief. We kunnen beter spreken van een zeer beperkte bewegingsvrijheid binnen de ruimte die teef Finn (8) en reu Joep (5) toestaan. Op hun beurt

moeten de bordercollyes verantwoording afleggen aan Judith, wier woord wet is. ‘Als ik zeg dat het niet ’beurt, dan ’beurt het niet.’

Die uitspraak weerspiegelt de nuchtere Zevenhuizer oorsprong van Judith, die in dat ‘boerendorpje’ vanaf haar elfde niet was weg te slaan bij de dieren van een boer uit de omgeving. Ze volgde de tuinbouwschool en zwoer nooit tuinder te worden, noch met een tuinder te trouwen. Inmiddels deelt ze haar leven met een man uit Honselersdijk, met wie ze naast het schapenbedrijf een kwekerij voor winterharde orchideeën drijft. Het echtpaar heeft een kudde van zo’n 350 schapen, voornamelijk Drentse en enkele Schoonebeker heideschapen. Beide rassen worden in hun voortbestaan bedreigd, een lot dat Judith en haar man door ‘zuiver’ te fokken willen afwenden.

Wielrenners

De oien van Meijendel zijn schapen die niet geschikt zijn voor het fokken. Grazen kunnen ze des te beter en daar gaat het de ecologen van Dunea om. Kijk maar eens hoe de beesten in een breed front door het gebied trekken, overal een keurig op maat geknabbelde begroeiing achterlatend. Precies de bedoeling en een stuk prettiger dan het geraas van motormaaiers. Kijk eens hoe de doorgaans gejaagde wielrenners geduldig wachten tot de kudde het fietspad ontruimt. En luister eens naar de wetenswaardigheden die Judith opdist over haar lievelingen.

Dat zijn die schapen namelijk. Wie de warme massa van zo’n schapenlijf tegen zich voelt aandrukken, keert als het ware terug naar de essentie van het leven. Een van Judiths uitspraken zet bovendien aan tot nadenken. ‘Ze zeggen dat schapen dom zijn, maar ze kunnen vijftig gezichten herkennen.’

MATTHIJS TERMEER

INFO: DUNEANL/DUINEN/ACTIVITEITEN/MEE-MET-DE-SCHAAPHERDER.

Astrologie in de Bijbel

Onder een goed gesternte

THEOLOGIE Al eeuwenlang kijken mensen naar de sterren. Maar astronomen, kunstenaars, geliefden – ze zien niet allemaal hetzelfde. Ook vanuit de theologie is er in de loop van de eeuwen op heel verschillende manieren naar de sterren gekeken.

Sterren bewegen. Onze zon legt twintig kilometer per seconde af. Daarmee trekt ze andere sterren in het zonnestelsel aan.

TWINTIG MINUTEN NA LANCERING MOESTEN we hem langs zien komen, de bemande Dragon 2 van Elon Musk. We waren vast niet de enigen op de uitkijk. Tientallen eeuwen al kijken mensen omhoog en verwonderen zich. Maar ze zien niet hetzelfde. Een astronoom ziet planeten, sterren en kometen, bestudeert hun baan en berekent hun afstand. De rockmuzikant Moby maakt een album: 'We are all made of stars'. Mensen met siderofobie dŭrven niet eens omhoog te kijken. Een verliefde jongen ziet een vallende ster en doet een wens. Hij weet dat het bijgeloof is, maar stel...? Menigeen die een astrologische rubriek leest lijkt op die jongen: 'Als het lot mij deze week nu eens welgegend is?' Boeiend is trouwens dat de astrologie niet naar boven kijkt of in de toekomst, maar naar het verleden. De dierenriem met de twaalf sterrenbeelden weerspiegelt de sterrenhemel die in tweeduizend jaar een heel sterrenbeeld is opgeschoven. Wie een Ram (22 maart-20 april) meent te zijn, hoort eigenlijk bij de Vissen.

Hemelse machten

Zo'n 4000 jaar geleden begon men in Mesopotamië de hemellichamen te bestuderen. Die werden toen vooral gezien als machten die de natuur beïnvloedden. Regen, vruchtbaarheid, droogte: je

kon het aflezen aan een kleurverandering, een verduistering, et cetera. Later worden ze gezien als manifestaties van de goden. In Ur der Chaldeeën, waar Abraham vandaan kwam, was de maan (Sin) de oppergodin. In de avondkoelte gaf ze de karavananen licht en de kalender werd in maanden verdeeld. Elke maand duurt ongeveer 29½ dag. Het is nog steeds de basis van de joodse en islamitische kalender.

'Zelfs de paus werd geadviseerd door een astroloog'

De Babyloniërs verbonden de planeten met de verschillende goden die men kende. Goden waar de staatsmacht op gefundeerd was. Marduk, de oppergod, is er de beschermheer van Babylon, de hoofdstad van het rijk. Zijn planeet krijgt in de Romeinse tijd de naam Jupiter, de god van de hemel en het onweer. De planeet van de Babylonische oorlogsgod Nergal wordt door de Romeinen Mars genoemd. De Sumeriërs bouwden al terrasvormige torens (ziggurat) waarop de goden vereerd werden. Als in het begin van de Bijbel over de 'torenbouw van Babel' gesproken wordt, zullen de Joden

in hun ballingschap aan zo'n ziggurat gedacht hebben. In het eerste Bijbelboek wordt fijnjes afgerekend met de hoogmoed van de torenbouwers. Babels 'goden' – zon, maan en sterren – zijn op de eerste bladzijde van de Bijbel al gedegradeerd tot 'lichten aan het hemelgewelf'. Uiterst nuttige lampen, maar niet nodig daarvoor op hoge torens te klimmen.

Een woord voor onderweg

Als aartsvader Abraham op weg gaat, door een Stem gestoord, zoekt hij zijn zekerheid niet in het gesternte. Maar wel licht het hem bij met een belofte: 'Zoveel sterren als je ziet, zo groot wordt je nageslacht', sprak de Eeuwige. Uit vertrouwen leven staat in het Oude Testament haaks op het raadplegen van sterrenwichelaars. Afgoderij is het. 'Naar de sterren staren, de hemel uitleggen', het is ook nutteloos, schrijft de profeet Jesaja. Maar de geschiedenis kent vreemde kronkelwegen. Van Babylonië vindt de astrologie haar weg naar India en China (waar het staatswetenschap was). In het hindoeïsme kent men nog steeds de Vedische astrologie. Maar zij gaan daarin geheel eigen wegen. Via de Grieks-Romeinse beschaving werd de astrologie populair bij de drie monotheïstische religies. In de bloeitijd van de astrologie hielden geleerden van naam zich er mee bezig. Geschriften van islamitische astrologen

werden in de negende eeuw zelfs uit het Arabisch in het Hebreeuws vertaald! Maimonides (1138-1204), Joods wijsgeer en arts, stond eenzaam in zijn verzet ertegen. Hij noemde astrologie 'de ziekte van de wetenschap'. De joodse wens 'Mazzel Tov' (goed gesternte!) is een laatste herinnering aan die astrologische dwaalweg. Wellicht zou ook Maimonides ons nu 'mazzel' toewensen.

'De geschiedenis kent vreemde kronkelwegen'

Zelfs aan het hof in Rome werd de paus door een astroloog geadviseerd. Voor Luther, de reformator, reden temeer om Vaticaanse wijsheid te wantrouwen. Maar Luthers rechterhand, Melancton, waardeerde astrologie positief. Uiteindelijk raakt de astrologie als wetenschap uit de gratie, dankzij Copernicus (1543) die aantoonde dat de aarde niet het middelpunt van het heelal is. En in jodendom, christendom en islam ging men astrologie als verwerpelijk 'bijgeloof' zien. Theologisch is daar vast goed over nagedacht. Maar zonder een woord van afkeuring vertelt de evangelist Matteüs dat de magiërs uit het Oosten (Babylonië?) dankzij een ster Jezus vonden. Gelukkig wint de verbeelding het soms van de theologie. Mazzel tov!

ROB VAN ESSEN

Sterren kijken

In juli en augustus regent het sterren, of beter gezegd, meteorieten. 'Vallende sterren' zijn steentjes of stofjes zo groot als kiezels, die op 80 tot 120 kilometer hoogte in de aardatmosfeer verbranden. Deze zomer geven drie meteorietensoorten een lichtshow. Tussen 3 juli en 15 augustus vallen er – in de richting van het sterrenbeeld Steenbok – per uur zo'n vijf kristalheldere Alfa-Capricorniden. Tussen 12 juli en 3 augustus kun je per uur zestien Delta-Aquariden zien oplichten, vooral vanaf 03.00 uur. De populairste en helderste meteorietenzwerm van het jaar zoekt tussen 17 juli en 26 augustus voorbij, met 'hoogfeesten' op 11 en 12 augustus. Er vallen in die periode twee tot drie sterren per minuut, de hele nacht door. De meteorieten zijn goed te zien op plaatsen zonder veel licht- en luchtvervuiling. Vergeet niet vooraf een wensenlijstje te maken. Onze voorouders geloofden dat er bij het vallen van een ster een gaatje in het hemeldak ontstond, waar een wens doorheen kon glijpen en God kon bereiken. Ook werd aangenomen dat menselijke zielen als sterren aan de hemel hingen. Vielen er sterren, dan reïncarneerden menselijke zielen in baby's. Men wenste elkaar een betere mensheid. Zelfs het woord 'wensen' staat in de sterren geschreven: het is afkomstig van 'Venus', een godin uit de oudheid, en de ster van verlangen en liefde.

IN - DRUK

Nog nooit heb ik het grote marktplein tussen de Nieuwe Kerk en het stadhuis van Delft zo leeg gezien als de afgelopen weken. Mijn oog valt op een kleuter die op een fietsje zo hard als maar kan grote bochten fietst. Ze wordt achtervolgd door een knulletje op een loopfietsje. Over haar schouder roept ze: 'Jongetje, afstand houden!' Wie had kunnen denken dat ravottende, stoeiende kinderen 'afstand houden' zouden roepen? Plotseling vroegen je kinderen niet of je kwam oppassen, maar of je thuis wilde blijven. 'Jullie zitten in de risicogroep!' Op ministerieel gezag ben je tot een gevaar voor jezelf en anderen verklaard. Partners en kinderen mogen, in het gunstigste geval, moeder achter glas kushandjes toewerpen. Hoe vaak heb ik het niet gehoord: 'Het is onnatuurlijk, die anderhalve meter.' Dat je elkaar niet kunt vasthouden, geen knuffel kunt geven. Zelfs het oubollige pepermuntje doorgeven in de kerkdienst wordt een sacrament waar je naar kunt verlangen. En dan te bedenken dat ik, sinds ik

KLEINE MEID OP JE KINDERFIETS

voor geloof en kerk koos, maar niet begreep dat het er zo afstandelijk aan toeging in de kerk. Aan de avondmaalstafel zat ik tussen wildvreemde mensen, je schoof aan en ging terug naar je plaats. Geen koffiedrinken na de dienst. Het duurde jaren voor men als 'experiment' éénmaal in de maand kon nablijven voor de koffie. Maar velen zeiden: 'We drinken thuis koffie hoor.'

Ik zag in Ermelo dat zo'n dertig jonge mensen belijdenis deden. De dominee hief zijn handen omhoog op de kansel en sprak de zegen over hen uit. Het was dominee W.G. Overbosch die er eind jaren

zestig voor pleitte dat je bij zulke gelegenheden ieder ook echt de handen kon opleggen. De zegen mag gevoeld worden! 'Voor jullie protestanten zit het geloof boven de wenkbrauwen', zei mijn goede vriend, monnik in het klooster in Egmond. In dat klooster leerde ik knielen, werd ik door een wildvreemde man omhelsd bij de vredegroet. Tijdens mijn werk als predikant heb ik Nederland doorkruist om in kerken lezingen te houden over 'handtastelijk heil'. Wij mensen zijn aangelegd op zoenen en zegenen! Toen mijn boek met die titel verscheen, waren er wat zuinige reacties. De hele MeToo-

affaire was net over zijn hoogtepunt. Mag je als predikant een arm om iemands schouder leggen? Kun je de handen van de zieke vasthouden als je een gebed uitspreekt? O ja, ik weet dat er van alles is misgegaan. In kerken, bij voetbalclubs, atletiek, het is verdrietig en immoreel. Maar dat er kindermishandeling is, betekent niet dat ouderschap afkeurenswaardig is. Een mooie gebedsregel die ik regelmatig gebruik luidt: 'Wij bidden voor uw gemeente, dat zij zich blijft oefenen in de liefdevolle gebaren waarmee Hij ons is voorgestaan: zegenen, breken en delen.' Er hebben wat liturgische pleidooien geklonken (waar ik aan meedeed) en gemeentelieden zochten onderdak in charismatische groepen waar ze met hun hele lijf mochten geloven. Maar als de premier 'anderhalve meter' en 'blijf thuis' afkondigt, roepen mensen: 'Wat verlang ik naar een knuffel!' Het nieuwe normaal, ik wens het de kleine meid op haar doortrapper niet toe.

ROB VAN ESSEN

Mishandelde vrouw vertelt haar verhaal

‘Ik wilde geen slachtoffer zijn. Ik wilde hem helpen’

INTERVIEW Verschillende media berichten dat huiselijk geweld in de coronaperiode is toegenomen. Haagse instanties zien dit niet terug in het aantal hulpvragen, maar houden hun hart vast voor als de periode van sociale afstand voorbij is. *Kerk in Den Haag* sprak met een jonge vrouw die door haar ex-partner werd mishandeld. Bij het maatjesproject zGO van kerkenorganisatie Stek vond ze steun en een luisterend oor.

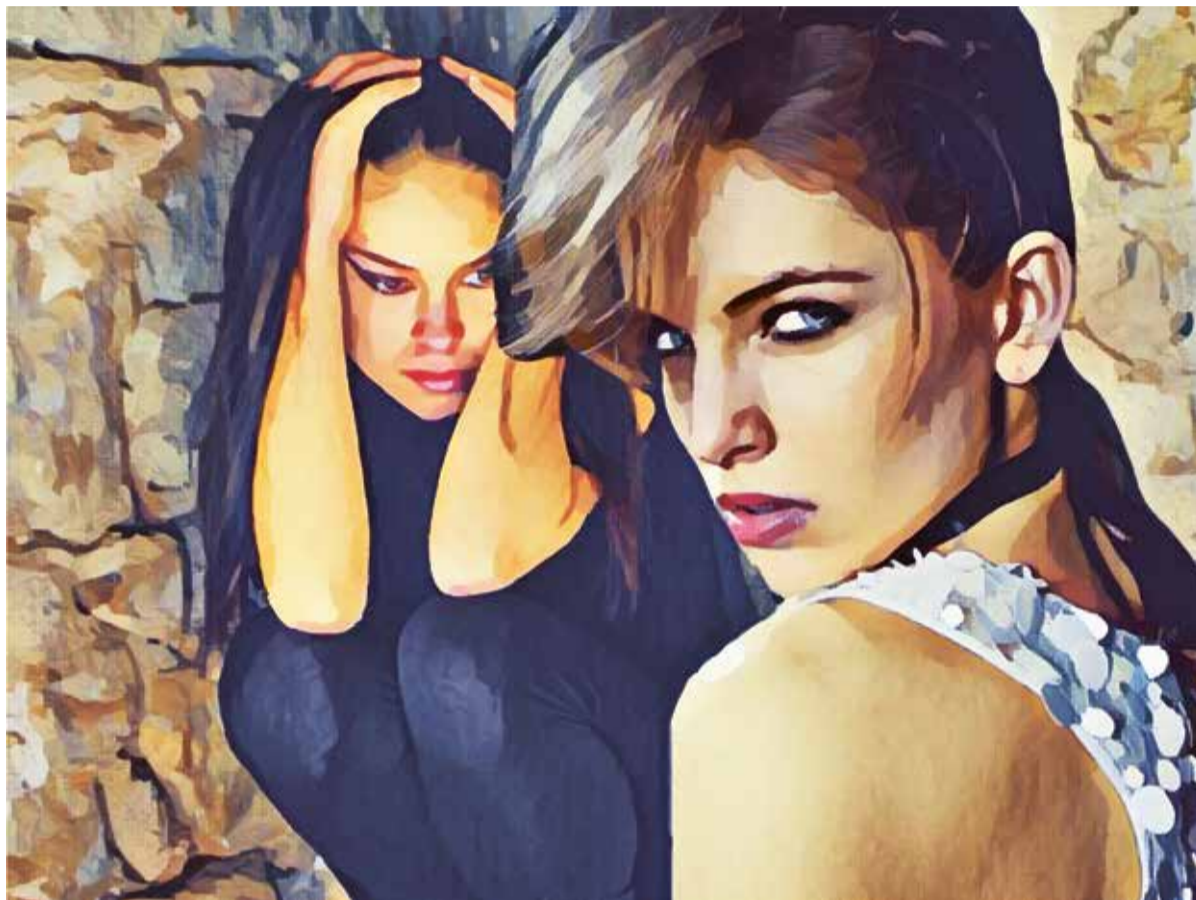
Sandra (haar echte naam is bij de redactie bekend) is 32 jaar en doet naast haar baan een hbo-opleiding psychologie. Ze vertelt: ‘Ik zie mezelf niet als slachtoffer. Ik wil in mijn kracht staan.’ De mishandelingen begonnen al vroeg in de relatie tussen Sandra en haar ex-partner. Hij, verbaal minder sterk, raakte snel gefrustreerd of depressief als de dingen niet gingen zoals hij wilde. Zij, positief ingesteld, wilde hem graag steunen en helpen. ‘Ik kan heel goed de behoefte van anderen aanvoelen. Ik kon hem precies geven wat hij nodig had. Ook hij deed zijn best door mee te werken aan therapie en beloofde na een mishandeling steeds te veranderen.’

Keiharde vuist

‘Na een verblijf in het buitenland kwam hij een keer boos en gedeprimeerd terug. Ik probeerde zijn moeder te bellen om te vragen of zij hem op wilde halen, want ik voelde dat de spanning toenam. Dat maakte hem nog bozer en voor ik het wist had ik een keiharde vuist in mijn gezicht. Ik wilde weglopen, maar in de gang had hij mij weer te pakken. Hij was mij aan het killen en ik dacht dat mijn

‘Ik kon hem precies geven wat hij nodig had’

laatste uur had geslagen. Toen ik bijkwam, vluchtte ik naar buiten waar een buurman de politie heeft gebeld. De mishandelingen werden steeds erger. Een keer zwichtte ik uit angst voor zijn voorstel om samen naar het feest van gezamenlijke vrienden te gaan. Inmiddels hadden we geen relatie meer. Maar daar ging het helemaal mis. Op straat trok hij mij een portiek in en begon mijn hoofd tegen de muur te slaan. Ik viel op de grond en was in

Sandra: ‘Ik moet mezelf beschermen en mijn grenzen bewaken.’

shock. Maar hij trok me overeind en sleurde me mee een taxi in. Die nacht bleef hij bij mij in huis. De volgende ochtend ben ik met een smoes weggekomen om naar de politie te gaan en hem aan te geven. Het was zo erg dat ik op het bureau moest braken en naar het ziekenhuis moest. Ik was bang en dacht dat hij me de volgende keer dood zou maken. Ik zette ’s nachts spullen tegen de voordeur uit angst dat hij weer binnen zou komen.’

Via het maatschappelijk werk kwam Sandra bij het maatjesproject zGO

van de protestantse kerkenorganisatie Stek terecht. ‘Ik had de behoefte om er met iemand in een ongedwongen sfeer over te kunnen praten. Dat kon bij zGO. Ik heb er veel aan gehad en heb nog steeds contact met mijn maatje.’

Vergeven

Het laatste incident is nu ruim twee jaar geleden. Maar dat betekent niet dat de verwerking voorbij is. Sandra moet nog steeds dealen met een scala aan emoties. ‘Ik ben in mijn vrouwelijkheid beschadigd, het maakte me

onzeker en ik schaamde me; mijn trots was aangetast. Ik voelde me schuldig tegenover mezelf en mijn ouders. Dat ik dit liet gebeuren! Een tijd lang heb

‘Dat ik dit liet gebeuren!’

ik elke ochtend gebeden en gemediteerd en sprak ik mezelf hardop moed in: ‘Ik kom hier uit! Wat hij mij heeft aangedaan is van hem, niet van mij.’ Het duurde lang voordat ik dat zelf kon geloven. Ik durfde mijn moeder,

een heel sterke vrouw, zelfs niet alles te vertellen. Zij hield me wel voor dat ik hem moest vergeven. Maar gemakkelijk is dat niet. Ik verloor de kans op een vaste baan door het geweld, terwijl hij maar drie maanden heeft vastgezeten.’

Levenslessen

Terugkijkend op de relatie vertelt Sandra: ‘Ik geloof dat het levenslessen van mijn ziel zijn die ik gekozen heb. Ik geloof ook dat onze woorden en gedachten ons leven bepalen. Wat je gelooft, wordt waarheid. Met je uitspraken kun je negativiteit over jezelf afroepen; daarom is het belangrijk om je woorden zorgvuldig te kiezen. Ik heb geleerd dat je de ander niet altijd kunt helpen. Je kunt hem handvatten aanreiken, maar de belangrijkste stappen moet hij zelf zetten. Ik wil altijd het goede in anderen zien, maar ik moet mezelf ook beschermen en mijn grenzen bewaken. Een ander kan dit niet voor mij doen!’

Huiselijk geweld beperkt zich niet tot een bepaalde bevolkingsgroep, maar komt in *alle* lagen van de samenleving voor. Incidenteel of structureel geweld kan fysiek zijn, maar ook geestelijk, zoals schelden, isoleren of vernederen. Kinderen zijn er vaak getuige van, maar volgens onderzoeksbureau Movisie blijkt dat slechts 18% van deze kinderen hulp krijgt. Ook signaleert Movisie dat van alle mannen en vrouwen tussen de 18 en 70 jaar 40% ooit slachtoffer is geweest van huiselijk geweld. Vrouwen bijna zes keer vaker dan mannen.

HULP OF INFORMATIE: STICHTING PERSPEKTIEF, 015 2841000, PERSPEKTIEF.NL. VEILIG THUIS HAAGLANDEN, 070 346 97 17, VEILIGTHUISHAAGLANDEN.NL.

GREET KAPPERS

Angst en vertrouwen bestaan naast elkaar

Poëzie van de psalmen

THEOLOGIE Het geheim van het leven kan wellicht alleen door poëzie tot uitdrukking worden gebracht. Tegenstrijdige gevoelens bestaan naast elkaar. Dat zien we ook in de psalmen.

‘In mijn bangste uur vertrouw ik op u.’ Deze regel komt uit Psalm 56, waarin het gaat over angst en vertrouwen. De dichter, David, is doodsbang. Hij is op de vlucht voor Saul en nu is hij in handen van de

Filistijnen gevallen. De angst heeft hem bij de kladden gegrepen. In deze psalm dealt hij met die angst. Maar er is niet alleen angst, er spreekt ook vertrouwen uit dit lied. Zo is het leven. Het is nooit eenduidig. Deze crisis is

een ramp, maar ook een zegen. Het betekent gevaar, maar biedt ook een kans. Het geeft onrust, maar ook rust.

Poëzie, en dus ook die van de psalmen, is een kunstvorm die uiting kan geven aan die dubbelheid. Maar die dubbelheid, of dat conflict, wordt niet opgelost. Tegenstrijdige zaken kunnen naast elkaar bestaan. Een logisch verhaal kun je er niet van maken. Daarvoor is kunst nodig, dichtkunst. Het geheim van het leven kan wellicht alleen door poëzie tot uitdrukking worden gebracht.

Deze tijd heeft veel mensen

op zichzelf teruggeworpen. We moesten een weg weten te vinden met al die soms tegenstrijdige gevoelens. In deze periode zijn de psalmen opnieuw tot mij gaan spreken. Ze geven woorden aan gevoelens waarvan je niet eens wist dat je ze had, ook in de dubbelheid. We voelen van alles, maar veel van die emoties mogen eigenlijk van onszelf niet zijn. Vooral de negatieve. Maar in de psalmen is er volop ruimte voor. Woede, haat, wraak, angst en wanhoop, het komt allemaal langs. Dat is bevrijdend.

‘De dubbelheid wordt niet opgelost’

Het maakt bewust en het legitimeert. De psalmen geven stem aan iets wat ik wellicht niet mag voelen. Ze kunnen een voertuig worden van je verdriet of woede. Zo kom je dicht bij jezelf. Nu kan dat voor alle poëzie gelden, maar met de psalmen is er meer aan de hand. Al deze gevoelens worden voor God gebracht. Ook dat is heilzaam. Ik ben er niet alleen mee. Het kringetje van het zelfgesprek wordt een spiraal naar boven. In veel psalmen is er sprake van een

beweging. Een psalm begint vaak anders dan die eindigt. Zo kan het gaan van klacht naar lof, of van een vraag naar een antwoord. Andersom kan trouwens ook. Het laat zien dat er iets gebeurt als je wat je bezighoudt voor God brengt. En als ik daar zelf geen woorden voor heb, kan ik ze lenen bij de poëzie van de psalmen.

Beeldtaal

Psalmen zijn duizenden jaren oud. Ook in 2020 kunnen wij onszelf in deze poëzie terugvinden. De beelden vormen een ruimte waarin ik kan binnengaan. De beeldtaal maakt mogelijk dat ik mijn eigen verhaal erin kan voegen. De groene weiden, de rustige wateren, maar óók het donkere dal van Psalm 23 zijn in veel levens terug te vinden.

‘In mijn bangste uur vertrouw ik op u.’ Je zou zeggen: angst en vertrouwen sluiten elkaar uit. Waar veel angst is, is weinig vertrouwen. En andersom. Maar in deze regel, in deze psalm gaan ze samen. Deze psalm heeft me bewust gemaakt dat het zo gaat in deze coronatijd. In deze poëtische regel wordt het geheim van het leven uitgedrukt.

JAN VAN DER WOLF

Kerken van de Protestantse Kerk Nederland (PKN)

Kerkgebouwen	Tijd	5 juli	12 juli	19 juli	26 juli	2 augustus	9 augustus	16 augustus	23 augustus	30 augustus
Lukaskerk Om en Bij 2.	10.15	ds Heleen Joziase	ds Ineke Bakker	ds Jannet van der Spek, Taizé	ds Jannet van der Spek	*	ds Jannet van der Spek	Henk Baars	ds Christiaan Donner	ds Jannet van der Spek
Duinzichtkerk V. Hogenhoucklaan 89	10.00	ds Jaap van de Meent	ds W. Steenberg	ds Jaap van de Meent	ds Klaas Koffeman	ds Jaap van de Meent	*	ds Olivier Elseman	ds IJjo Akkerman	*
Christus Triumfatorkerk Julia v. Stolberglaan 154	10.00	ds Jaap van den Akker	ds Jaap van den Akker	ds Ruud Stiemer	ds Jaap van den Akker	ds Wim Blanken	ds Chris van Wieren	ds Arie Jan van der Bom	ds David Schiethart	ds Karlijn Kwint
Pax Christikerk Vlamburg 2	10.30	ds Peter Bakker	ds Peter Bakker	ds Petra de Nooy	ds Klaas Bos	ds Wout van Haften	dr Gieneke Sneller-Vrolijk	ds Nico van Splunter	dr Wout van Herwijnen	ds Joshi van Veen
De Oase Van Meursstraat 1	10.00	ds Fokke Fennema	kringviering	Sity Smedinga	*	*	kringviering	ds Fokke Fennema	ds Bertien Bos	*
Marcuskerk Jan Luykenlaan 90	10.00	ds Jantine Veenhof, HA	ds Barbera Lamain	ds Ronald van Schouwen	ds Jan van der Wolf	Martijn de Jong	Joren Ijzerman	ds Daan van den Born	ds Jantine Veenhof	Bram Dijkstra
Bergkerk Daal & Bergselaan 50 A	10.00	*	dr Paul Sanders	ds Olivier Elseman	ds Axel Wicke	dr Paul Sanders	ds Tineke Veldhuizen	ds Martine Nijveld	ds Saskia Wever-van der Feltz	ds Fokke Fennema
Maranathakerk 2e Sweelinckstr.156	10.30	ds Martine Nijveld	Thomas Kraan	ds Axel Wicke	ds Olivier Elseman	*	Sity Smedinga	ds IJjo Akkerman	ds Rob van Essen	ds David Schiethart
Noorderkerk Schuijstr. 9-11	10.00	ds Casper van Dongen	*	ds Jaap van den Akker	ds Greet van 't Slot	ds Fokke Fennema	*	ds Anneke Mooi	ds Geertje Zomer	ds Mark v.d. Laan
Bosbeskapel Bosbesstr. 5	10.00	ds Wietske Verkuyl	ds Martin Koster	Janny Vree-van Dongen	*	ds Nico den Bok	Janny Vree-van Dongen	ds Jacob Korf	Janny Vree-van Dongen	ds Martin Koster
Abdijkerk WillemIII-str. 40	10.00	ds Martin Koster	ds Michiel Aten	ds Wietske Verkuyl	ds Michiel Aten	ds Reijer de Vries	ds Nel van Dorp	ds Michiel Aten	ds Bert Kuipers	ds Klaas Wigboldus
Houthaghe Toon Dupuisstr. 10	10.00	Theo Koelewijn	ds David Schiethart	ds Paul Sanders	ds Fokke Fennema	J. de Haan	J. Veldboom	ds Sibren Smits	ds Nel van Dorp	J. de Haan
Shalomkerk Vrederustlaan 96	10.00	ds Marjolein den Dulk	ds Nel van Dorp	ds Marjan Zebregs	pastor Antoinette Deuzeman	ds Oliver Elseman	ds Michiel Aten	ds David Schiethart	H. van der Stelt	J. Bregman
Bethelkerk Scheveningen J. Kokstr.173	10.00 17.00	ds H. van der Stelt	ds Gerco Lock	ds Gerco Lock	ds Anneke van Mansum	ds Jan Maasland	ds Aad Dronkert	ds E. van der Veen	ds Gerco Lock, HA	ds Gerco Lock
Oude Kerk Keizerstr. 8	10.30	ds Barend Weegink	ds E. de Groot	ds Barend Weegink	ds Pieter Stam	ds Joop Quist	ds Piet Schalk	ds Barend Weegink	ds J. Smit	ds Barend Weegink
Nieuwe Badkapel Nieuwe Parklaan 90	10.00	ds Bert Kuipers	ds Charlotte van der Leest, S&T	*	ds Charlotte van der Leest	ds Wilna Steenberg	ds R. Radstake	Mark van der Laan	*	ds Lolkema
Pr. Julianakerk Tesselsestr. 6	10.00	ds Dirk-Jan Thijs	A. van der Steen, 2.0	ds F. van Velzen	ds Kees Kant	ds Piet Schalk	ds Dirk-Jan Thijs	ds Wim ten Voorde	ds E. van der Hout	ds Edwin Groot-Karsijn
De Toevlucht Laan v. Hoornwijk 140	10.00	ds Attie Minnema S&T	M. Griffioen	ds Attie Minnema	ds Jacob Korf	ds Attie Minnema	ds Attie Minnema	ds Attie Minnema	ds K. Van Klaveren	ds Attie Minnema
De Leidraad Harriët Freezerhof 28	09.30	X	X	ds Mario Boelen	X	X	ds Petra Vossegat-de Bruin	X	X	ds Joke Sneep Oorbeek
Bethlehemkerk Laan v. Meerdervoort 627	10.00 16.30	ds G. Kruijmer	ds Bert Karel Foppen	ds Bert Karel Foppen	*	ds J. van der Meijden	*	*	ds Ad Vastenhouder	ds Bert Karel Foppen
Houtrustkerk Beeklaan 535	10.30	ds Suzan ten Heuw	ds Marijke Kwant	ds Carola Dahmen	ds Tina Geels	ds Margreet Eberwijn	Henk Baars	ds Niek Smit	ds Annemieke van der Meiden	provinciale dag
Kloosterkerk Lange Voorhout 2	10.00	ds Rienk Lanooy	ds Rienk Lanooy	ds Marja Flipse	ds Evert Jan de Wijer	ds Marja Flipse	ds Aafke Zaal	ds Marja Flipse	ds Margreet Klokke	ds Rienk Lanooy
Ev. Lutherse Gem. Lutherse Burgwal 9	10.15	ds Hanneke Allewijn	ds Jannet van der Spek	naar Lukaskerk	naar Lukaskerk	naar Lukaskerk	naar Lukaskerk	*	*	*
Église Wallonne Noordeinde 25	10.30	pasteur R. Bennahmias	pasteur Liesbeth van Hilten	pasteur Hartman Out, NL	pasteur Hartman Out, NL	pasteur Hartman Out, NL	pasteur Hartman Out, NL	Jan la Grouw	*	pasteur R. Bennahmias

Overige kerken

Kerkgebouwen	Tijd	5 juli	12 juli	19 juli	26 juli	2 augustus	9 augustus	16 augustus	23 augustus	30 augustus
Deutsche Ev. Gem. Bleijenburg 5	10.30	Pfr Thomas Vesterling	Pfr Margit Gill	Pfr Margit Gill	Pred Dagmar Opper	Pred Ulrich Thöle	Pred Dagmar Opper	Pfr Thomas Vesterling	Pfr Thomas Vesterling	Seemannspastor J. Janssen
Doopsgezinde Gem. Paleisstr. 8	10.30	ds Marianne Ijspeert	ds Henk van Laren	ds Menno Hofman	X	ds Sonja van der Meulen	ds IJke Aalders	ds Rien Luthmer	Groene Hoop	ds Marianne Ijspeert
Ev. Broedergem. Hernhutters Chasséstr. 1	10.00	zr Christine Welschen doop	br Dyoemati Tumin	br Dyoemati Tumin	zr Christine Welschen	zr Christine Welschen doop	zr Christine Welschen	br Dyoemati Tumin	*	E. Bronne
Haagse Dominicus Th. Swenckestr. 30	10.30	Simone Weil Henk Meeuws	X	X	X	X	X	Thema: momenten v. schoonheid en geluk. Agnes Grond.	X	X
Indon. Ned. Chr. Kerk, Marcuskerk Jan Luijkenlaan 92	14.00	ds Johannes Linandi	ds Stanley Tjahjadi	ds Maria Winckler-Huliselan	ds Johannes Linandi	ds Maria Winckler-Huliselan	ds Stanley Tjahjadi	ds Johannes Linandi	ds Stanley Tjahjadi	ds Johannes Linandi
Kruispuntgem. Hofzichtlaan 115	11.00	ds Jan Groenleer	X	ds Fokke Fennema	X	ds Joop Zuur, br Hans Koster, 6 jaar KPG	X	ds Roel de Meij Mecima	X	X
Remonstrantse kerk Laan v. Meerdervoort 955	10.30	ds Sigrid Coenradie	ds Antje van der Hoek	M. Brok	ds Johan Goud	ds Pieter Hartevelt	ds Christiane Berkvens	ds Reinhold Philipp	ds Marga Vos-Wiegand	ds J. Magliano-Tromp
Geref. Kerk Vrijgemaakt Duinkerkerstr. 1	10.00	ds Jasper Klapwijk	*	ds Jasper Klapwijk	ds Jasper Klapwijk	ds Jasper Klapwijk	*	ds Maarten Groen	ds Arnout Francke	ds Jasper Klapwijk
Haga Leyweg 275	10.00	pastor Willy Hoogendoorn	X	ds Pieter Hartevelt	X	Gerda van den Berg	X	Pastor Willy Hoogendoorn	X	X
HMC Westeinde Lijnbaan 32	10.00	pastor Conny Hofschreuder	ds Irene Visser	pastor Bertus Wessel	pastor Bertus Wessel	pastor John Batist	pastor Willy Hoogendoorn	pastor Conny Hofschreuder	pastor Willy Hoogendoorn	pastor Elma Beerends
HMC Antoniushove Banninglaan 1 Leidschendam	10.30	X	pastor Bertus Wessel	X	pastor Willy Hoogendoorn	X	pastor Bertus Wessel	X	pastor Bertus Wessel	X
Franciscuskerk N. Broeckhuijsenstr. 23	10.30	ds Mineke Kroes	ds Robert Nangu	ds Joop Zuur	pastor Marie Thérèse van der Loo	pastor Rien Leijdekker	pastor Bernadette Janssens	pastor Marie Thérèse van der Loo	pastor Nanda de Hoop	ds Joop Zuur
Clarakapel Vijgenstr. 43	10.30	pastor Nanda de Hoop	pastor Marie Thérèse van der Loo	pastor Marie Thérèse van der Loo	pastor Bernadette Janssens	pastor Sjeff Smit	pastor Henk Verbaarschot		ds Mineke Kroes	ds Robert Nangu
Koningkerk Br. Ingenhoeslaan 4 Voorburg	10.00	ds W. Schorsmans	X	ds Jan van der Wolf	X	ds Jan van der Wolf	X	ds J. Kirpestein	X	X

Symbolen: 🎵 met cantorij, muziek etc; X geen dienst; * zie website van de kerk; 🗨️ voorganger met preekconsent; ✂️ kerkelijk werker; 🗨️ proponent (ds i.o.); 🗨️ missionair pionier

Rooms-Katholieke kerken

Parochie Maria Sterre der Zee. Opgave verplicht. Info op: rkdenhaag.nl
Centrum. Jacobus de Meerdere-kerk, Parkstr. 65a. Zo. 10.15 u. Vespers: 17 u.
Schilderswijk. Marthakerk, Hoefkade 623. Za 19 u. Zo. 11.30 u.
Haagse Hout. Paschaliskerk, Wassenaarseweg 53. Zo. 9.30 u.
Bezuidenhout. OLV van Goede Raad, Bezuidenhoutseweg 153. Wo. 12.30 u.
Marlot. Onbevlekt Hart van Maria, Bloklandenplein 15. Za 17 u. Zo. 9.30 u.
Zeeheldenbuurt. Ignatiuskerk, Elandstr. 194. Zo. 11u.
Regentessekwartier. Agneskerk, Beeklaan 188. Nederlands: za. 20 u. en zo. 10 u.
Scheveningen. Antonius Abtkerk, Scheveningseweg 233. Zo. 10 u.
Parochie De Vier Evangelisten. Opgave verplicht. Info op: rkparochiedevierevangelisten.nl
Valkenbos. Titus Brandsmakerk, Kamperfoeliestr. 279. Zo. 10:30 u.
Loosduinen. Kerk Maria van Eik & Duinen, Loosduinse Hoofdstr. 4. Zo. 10 u.
Waldeck/Kijkduin. Pastoor van Arskerk, Aaltje Noorderwierstr. 4. Za. 17 u. Zo. 10:30 u.
Leyenburg. Emmauskerk, Leyweg 930. Za. 13 u. Zo. 10 u.
Diverse Rooms-Katholieke kerken
Rijswijk. Bonifatiuskerk, van Vredenburgweg 69. Zo. 11 u. Kerk van Benedictus en Bernadette, Sir Winston Churchillaan 372. Zo. 9:30 u.
Deutsch. Badhuisweg 35a. Zo. 10:30 u.
English. Bezuidenhoutseweg 157. Zo. 10 en 17:30 u.
Français. Stoepleaan 4, Wassenaar. Zo. 17 u.

Kerken met vaste voorgangers

Anglican Church Ary van der Spuyweg 1. Zo. 8:30 u. Heilig Avondmaal. Zo. 10:30 u. Contemporary & Traditional (Holy Communion) Service, 4de zo. Anointing & Prayer for Healing. Zo. 17 u. Wellspring Service, 4de zo. Choral Evensong.
American Protestant Church Esther de Boer van Rijcklaan 1. 9:45 with praise band. 11:15 with organ and choir.
Oud-Katholieke Kerk Juffrouw Idastr. 7. Zo. 10 u. eucharistie.
Exoduskerk Beresteinlaan 263. Zo. 10 u.
Vredekerk Maartensdijklaan 126. Arabisch: za. 19 u. Nederlands: zo. 10:30 u.
Baptistengemeente Vier Heemskinderenstr. 91. Zo. 10 u.
Leger des Heils Ambachtsgaarde 198. Zo. 10:30 u. met muziekcorps.
Apostolisch Genootschap Loevesteinlaan 170. Zo. 9:30 u. met zang en muziek. apgen.nl.
Zevendedagsadventisten Robijnhorst 197. Za. 10 u. bijbelstudie, 11 u. dienst.
Quakers Stadhouderslaan 8. Zo. 10:30 u. stille samenkomst.

Geridderde Corry van Straten:

‘In ieder mens schuilt zowel goed als kwaad’

75 JAAR BEVRIJDING Voor oud-geestelijk verzorger van Parnassia Corry van Straten (72) is 2020 een bijzonder jaar. Ze werd in april koninklijk onderscheiden, mocht op 4 mei een herdenkingsrede uitspreken en later dit jaar verschijnt een tweede historisch boek van haar hand.

Mogelijk kennen lezers Corry van Straten van de opleiding Theologische Vorming voor Geïnteresseerden, waar ze aan tweedejaarscursisten de module ‘pastoraat’ heeft gegeven. Als oud-geestelijk verzorger bij Parnassia was ze ook jarenlang bestuurslid van de beroepsvereniging. Maar de voornaamste reden waarom zij zich sinds dit voorjaar Ridder in de Orde van Oranje-Nassau mag noemen, is haar onderzoek naar de opvang van psychiatrische patiënten. Daarover publiceerde ze in 2015 het boek *Een wereld die er niet meer is*. Het is een aangrijpend verhaal over 251 Joodse onderduikers die veilig dachten te zijn in de psychiatrische ziekenhuizen Rosenberg en Bloemendaal. Ze werden echter gedeporteerd door de Duitsers en slechts 22 van hen overleefden.

Antisemitisme

Toen ze in de instellingen werkte, had ze geen idee van het drama dat er zich had afgespeeld. Niemand wist ervan, maar door haar onderzoek kwam het aan het licht. In het Haags Gemeentearchief werd een brief gevonden van de boekhouder van de gemeente Den Haag met een lijst namen van gedeporteerden. Ze moesten nog wel even de rekening betalen voor de opvang! ‘Een echtpaar vluchtte tijdens een razzia, verstopte zich achter het oude mortuarium, in de koude van februari 1943. De bommen hebben het gezien. Ik heb er vaak wakker van gelegen. Joden die hier een schuilplaats vonden voor zichzelf, een oude vader en moeder werden afgevoerd.’ Zo sprak Van Straten op 4 mei bij het monument aan de Nectarinestraat (zie kader), vanwege de coronacrisis zonder publiek. Zij sprak er harde woorden. ‘We

De nieuwe ridder Corry van Straten start een onderzoek naar de opvang van ‘krankzinnigen’ in Den Haag.

zijn allemaal mensen met verlangens en belangen, angsten en vreugden, hoop en verdriet. De mensheid heeft ook een andere kant, het kwade dat zich uit in jaloersheid, anderen niets gunnen.’ Wat dat betreft maakt ze zich zorgen om de verspreiding van antisemitisme en onverdraagzaamheid. ‘We moeten elkaar leren kennen. Het mag niet van één kant komen.’

Haar eigen onderzoek en het spitwerk van vrijwilligers in andere instellingen hebben wat teweeggebracht. Het Instituut voor Oorlogs-, Holocaust- en Genocidestudies NIOD is nu bezig met een groot landelijk onderzoek naar wat er gebeurde in psychiatrische instellingen. Rosenberg was het eerste instituut dat ontruimd werd. ‘Het lijkt alsof de tijd er rijp voor is om verder onderzoek te doen’, aldus Van Straten. De opvang van ‘krankzinnigen’, zoals

ze vroeger werden genoemd, boeit haar enorm. ‘Hoe het begon in de middeleeuwen. Ik wil de tijdgeest vatten, begrijpen wat ze deden.’ Ze stond op de hoek van het Slijkeinde en de Vleestraat waar zich ooit het Pest- en Dolhuys bevond. ‘Het waren bijna altijd arme mensen. En die waren blij dat ze een dak boven hun hoofd hadden, eten kregen.’ Normaal werden de krankzinnigen bij familie ondergebracht. Maar als ze gevaarlijk waren, werden ze vastgezet. Dit jaar – de datum is nog niet bekend – verschijnt haar boek *Van kapel tot dolhuys*, waarin deze opvang wordt beschreven. Wat Van Straten betreft mag de gemeente aan het Slijkeinde best een bordje ophangen met informatie over het Pest- en Dolhuys. ‘Mensen moeten dat toch weten.’

HANS HEMMES

Monument herinnert aan gedeporteerden

Corry van Straten sprak op 4 mei haar rede uit bij het monument voor de locatie van Parnassia aan de Albarstraat. De sculptuur van Merijn Bolink bestaat uit een tijdlijn in de vorm van een lus. ‘Als teken dat we de tijd terug zouden willen draaien om alle onrecht ongedaan te maken’, zegt Corry van Straten, ‘maar dat kan niet.’ Daaromheen staan zes stenen zitelementen. Van Straten merkt dat deze plek vaak wordt bezocht. ‘Er worden veel bloemen en stenen gelegd.’ In het monument is een uitsparing gemaakt in de vorm van een menora, de joodse kandelaar met zeven kaarsen. De menora is hier echter afwezig, alsof deze is weggenomen. Boven de kandelaar is een monitor verwerkt waarop een permanente film is te zien van zeven brandende kaarsen. Je ziet hoe de kaarsen worden aangestoken, langzaam opbranden en uiteindelijk worden vervangen door nieuwe. De kaarsen symboliseren de herinnering aan de Joodse patiënten en onderduikers die werden gedeporteerd. De menora mag dan wel verdwenen zijn, de kaarsen zullen eeuwig branden en worden telkens opnieuw aangestoken; de herinnering blijft.

VERSE THEOLOGIE WAAR BLIJFT DE ZIEL IN DE ANDERHALVEMETERSAMENLEVING?

Er is iets vreemds aan de hand in onze samenleving. Het RIVM en de overheid proberen op bewonderenswaardige wijze een levensbedreigende ziekte in toom te houden. En met succes. De intelligente lockdown die half maart werd afgekondigd, heeft zijn werk gedaan. Het aantal ic-patiënten dat is besmet met Covid-19 is tot onder de honderd gedaald. Langzaam herneemt het leven zijn gewone gang, zij het op anderhalve meter afstand.

Huidhonger

Dat is de ene kant van het verhaal. Deze kant gaat over de kwantiteit van leven. Over zo min mogelijk slachtoffers maken en ons mensen zo oud mogelijk laten worden. Mooi, zou je denken, maar er zit ook een andere kant aan het verhaal. Hoe staat het met de kwaliteit van leven? Mag daar ook over gesproken worden? Komt dat ook ergens tot uiting in de kille cijfers

die dagelijks over ons worden uitgestort? Nauwelijks. Het meest schrijnende voorbeeld was wel de hermetische afsluiting van de verpleeghuizen in april en mei. Een man met Alzheimer, ruim vijftig jaar getrouwd, kreeg dagelijks bezoek van zijn vrouw. Dit hield echter abrupt op, want zijn vrouw mocht niet meer naar binnen. Diep ongelukkig bleef ze buiten staan; haar man zat verdrietig en niet-begrijpend binnen. Het bezoek zou het coronavirus binnen de muren van het verpleeghuis kunnen brengen, met desastreuze gevolgen – zoals ook is gebeleden. Zo verging het ook ouderen en jongeren in gezinsvervangende tehuizen of woonvoorzieningen voor verstandelijk beperkten. Of alleenstaande ouderen die geen bezoek mochten of durfden ontvangen. Het ging opeens over *huidhonger*, omdat je elkaar niet mocht aanraken, troosten, knuffelen; over liefde delen – fysiek.

Je bent niet je brein

Hier komt de ziel in beeld. De ziel is een immense

krachtbron van verlangens, angsten, denkbeelden, wanen, liefde, hoop en haat. De ziel is wat je tot individu maakt, de kern van wie je bent. Het Hebreeuwse woord voor ziel is *nefes*: je levensadem en je persoonlijkheid, dat wat je uniek maakt. Uiteindelijk is dat wat ons mens maakt, belangrijker dan dat wat ons (fysiek) in leven houdt. Uiteindelijk gaat het niet om de getallen en statistieken van het RIVM. Het echte leven draait om wat ons drijft en op de been houdt. Om wat ons inspireert en liefde geeft.

Govert Buijs, bijzonder hoogleraar politieke filosofie en levensbeschouwing, heeft daar mooie dingen over gezegd: niemand leeft in de empirische wereld. De echte mensenwereld speelt zich niet af in die modelmatige werkelijkheid. Hoe populair de boeken van Dick Swaab ook zijn (*Wij zijn ons brein*) of hoeveel mensen er ook aan de lippen hangen van hoogleraar neuropsychologie Erik Scherder, wat in ons brein gebeurt is primair geestelijk. Die stofjes worden aangemaakt door een geestelijk proces – en niet andersom. Niemandervaart die stofjes. Dat je het kunt beschrijven is fantastisch en brengt de wetenschap

verder, maar de ervaring is de echte mensenwereld.

Contact

Misschien ligt hier de sleutel voor ons om het uit te houden in de anderhalvemetersamenleving, waaraan we nog wel even vast lijken te zitten. Laten we niet de nadruk leggen op de kille cijfers en de afvlakkende grafieken, maar zoeken naar de dragende grond onder ons bestaan. Menselijk contact. Communicatie waarin iets van de ziel meertilt. Echt contact. Kwaliteit van leven. De spiritualiteit van de ziel zal in de uitdagingen die voor ons liggen ook een woordje mee moeten spreken. Als ze de kans krijgt. Dat redt levens.

JAAP VAN DEN AKKER, PREDIKANT IN DE CHRISTUS TRIUMFATORKERK.

MEER LEZEN: GOVERT BUIJS, *EEN KLEINE LANDKAART VAN DE ZIEL* (ZIE: BIT.LY/2YQK9PE). GOVERT BUIJS, *GOD IS TERUG, MAAR DE KERK MOET NOG EVEN WENNEN* (LAAT STAAN INTELLECTUELEN), OECUMENELEZING 2008.

COLOFON

KERK IN DEN HAAG MAANDBLAD
WWW.KERKINDENHAAG.NL WEBSITE

Juli/augustus 2020, jaargang 23, nr. 227

Uitgave van de Protestantse Gemeente te 's-Gravenhage, de Evangelisch-Lutherse Gemeente Den Haag, de Gereformeerde Kerk van 's-Gravenhage Oost en de Rooms-Katholieke parochie Maria Sterre der Zee.

Contact: redactie@kerkinderhaag.nl
Tel. 06 123 130 53
hoofdredactie@kerkinderhaag.nl
Tel. 06 4626 69 64
Parkstraat 32, 2514 JK Den Haag

Redactie: Greet Kappers (hoofdredacteur), Irna van der Wekke (tekstredactie), Robert Reijns (eindredacteur), Henk Baars, Henriëtte Boerma, Rob van Essen, Hans Hemmes, Rienk Lanoo, Marijke Witteman, Jan van der Wolf.

Medewerkers: Eric van den Berg (website), Pieter van Schouwenburg (vormgeving).

Druk: Opmeer Drukkerij bv

Advertenties:
kerkinderhaag.nl/adverteren
adverteren@kerkinderhaag.nl
06 123 130 53 (Robert Reijns)

Los postabonnement:
€ 22,50 per kalenderjaar (10 nummers).
Opgave: info@kerkinderhaag.nl
Giften: IBAN NL35 INGB 0007 7749 10

Troubadour

TROUBADOUR MARTIJN BREEMAN. OPNAMES EN AGENDA OPTREDENS: KERKINDENHAAG.NL

Op die dag dat het mag

We zitten door een virus maanden aan ons huis gekluisterd, verstoken van lichamelijk contact. Weemoedig wordt er onder veel vriendinnen zacht gefluisterd hoe hevig men naar een omhelzing snakt. De overheid die legde ons als honden aan een ketting; we mogen nergens zomaar gaan of staan. Maar eens is er die dag dat wij niet vrezen voor besmetting, dan spelen we weer vrolijk zwaan-kleef-aan. Op die dag dat het mag.

Die dag ga ik in alle vroegte eerst eens naar de kapper en doe wat aan dit lange, wilde haar, vervolgens naar de sportschool, want mijn spieren worden slapper, ook ben ik nu een tikkeltje te zwaar. Ik dof mij op voor elke vrouw die brandend van verlangen smeekt om twee zachte armen om haar heen, een klopje op de schouder of een kneepje in de wangen; ik laat haar geen seconde meer alleen. Op die dag dat het mag.

Ik stel mezelf beschikbaar voor de hunkerende deernen die smachten naar een knuffel en een zoen. Ik stel mezelf strategisch op bij kroegen en taveernen. 't Is hard en zwaar, maar iemand moet het doen. Die dag sta ik vol vuur naar een mooi maagdelijntje te lonken en zij komt op me af als ze me ziet en zegt: 'Als ik jou zie heb ik gegeten en gedronken; zo hongerig ben ik nou ook weer niet!' Op die dag dat het mag.

Want het mag van de premier, maar de meisjes zeggen: 'Nee!'

Flaneren langs muurgedichten in de Archipelbuurt

Wie, zoals ooit Louis Couperus, flaneert door of rond de Archipelbuurt, kan zomaar op een mooi muurgedicht stuiten. Poëzie van bekende Nederlandse dichters, zoals Rutger Kopland of Jacobus Cornelis Bloem, maar ook van Engelse dichters als Derek Walcott en William Carlos Williams. De achttien gedichten zijn relatief kort en vaak in vrije versvorm. De meeste zijn modern, met als uitzondering poëzie van de zeventiende-eeuwse alleskunner Constantijn Huygens. 'Wandelen doe je met al je zintuigen', zegt Maurits Burgers, die geregeld poëziewandelingen in de buurt organiseert. 'Kijk omhoog en je ziet meer.' Stilstaan, omhoogkijken, lezen en elk woord rustig op je laten inwerken: dat kan inderdaad zomaar tot 'hemelse' ervaringen leiden. Een nieuw inzicht, een geraakte ziel. 'Verwondering' is precies wat de Stichting Archipelpoëzie met dit gelijknamige dichtproject wil oproepen. Bij de vormgeving zijn gevarieerde letters gekozen, een ode aan de befaamde typografen die aan de Koninklijke Academie van Beeldende Kunsten zijn afgestudeerd. Ieder tekstverwerkingsprogramma kent de letters 'Diamant' (Joost Dekker) en 'Century Modern' (Erik van Blokland). Laat de letters en woorden maar hun dansje doen. Het feit dat zij stenen wanden laten spreken, een uitzicht geven, is op zich al poëtisch. Ook de architectuur van de Archipelbuurt, die tussen 1860-1890 in neorenaissance-stijl is opgetrokken, is een wandeling waard.

INFO: MAURITS BURGERS (MAURITS.BURGERS@GMAIL.COM).

advertentie

want met afscheid begint herinnering

Van Der Helm
uitvaartzorg

Voor een waardevol afscheid met zorg en respect afgestemd op ieders persoonlijke wensen.

Veenweg 14, Nootdorp
Damlaan 64, Leidschendam
Ina Boudier-Bakkerstraat 5, Delft
De Sillestraat 182, Den Haag

070-3202040 - www.vdhuz.nl - 015-3101643

De Jutterskeet van Ome Jan

REPORTAGE Scheepstouwen, slippers, kunstgebitten. In zijn Jutterskeet verzamelt Ome Jan alles wat hij op het strand vindt.

FOTOGRAAF: PIETER MÜSTERD

Op de keet in Kijkduin worden teksten gezet als 'Gezocht, zeemeermin voor twintig uur'.

IN KIJKDUIN STAAT OP VIJF MINUTEN lopen vanaf de boulevard een jutterskeet. Ome Jan is de gelukkige beheerder. Hij komt uit het onderwijs waar hij handenarbeid- en tekendocent was. Maar in het onderwijs veranderde veel; voor Jan verdween de creativiteit en uiteindelijk kwam hij tot de conclusie dat hij het leren van kinderen 'onder een systeemplafond' maar niets vond. Volgens Jan kun je beter leren met je handen dan van een plaatje. Zo ontstond het idee om in de duinen een jutterskeet te bouwen. Dat mocht van de gemeente en als vrijwilliger hoeft Jan geen pacht te betalen.

De zeelucht opsnuiven

Jan verzamelt in zijn Jutterskeet alles wat hij op het strand vindt en dat zijn soms de wonderlijkste dingen. Zo vond hij een Engelstalige bijbel die volledig met wol was omwikkeld en daardoor bleef drijven. Scheepstouwen, slippers en kunstgebitten, alles krijgt een plekje in en aan de overvolle keet. Van aangespoelde planken en balken maakt hij tafels en banken die rond de keet staan.

In de zomervakantie is Jan elke dag tussen 12 en 5 uur 's middags rond de keet te vinden – als hij niet aan het juten is. Kinderen zijn welkom, maar ook volwassenen. Zo rijdt Jan wel eens met een oudere bezoeker in de auto over het strand naar de Zandmotor, een kunstmatig schiereiland ten zuiden van Kijkduin. 'Want de behoefte om de eindeloze zee te zien, te horen en de zeelucht op te snuiven is soms groot bij liefhebbers die niet meer zelf het strand op kunnen.'

Alles kan bij Jan: als je een (vissers) knoop wilt leren maken, of je wilt een sleutelhangertje met een schelp eraan,

'Niet leren onder een systeemplafond'

een armbandje van schelpen of stukjes hout. Hij heeft kaarten met alle namen van schelpen zodat je zelf het strand op kunt om ze te zoeken. Ook verkoopt Jan typische zeehapjes zoals zure bommen en zeekaakjes, het ouderwetse scheepsbesluit. Van het

geld dat hij daarmee verdient en van de giften die hij krijgt, kan hij de keet onderhouden.

Riet is ziek

Ook voor een schaterlach kun je bij Jan terecht. Er staan humoristische teksten op de keet. Zo stond er eens: 'Gezocht, zeemeermin voor 20 uur'. Een buitenlandse vrouw bood zich aan, maar is het niet geworden. Of er valt te lezen: 'De cursus rietdekken gaat niet door. Riet is ziek.' Wat een bezoeker de serieuze vraag ontlokte wanneer Riet weer beter zou zijn.

Jan speelt accordeon en in de loop van de tijd is er een bandje ontstaan: 'De mannen van het strand'. Ze schrijven hun liedjes zelf en soms zingen ze samen bij de keet. Op YouTube kun je er filmpjes van bekijken. 'Zo verzamel je lieden om je heen', aldus Jan, 'maar de omgeving inspireert natuurlijk ook wel.' Ongewijfeld is dat waar, maar ook Ome Jan is een inspirator boordevol verhalen. Zoek hem deze zomer gerust eens op!

INFO: JUTTERSKEET.NL.

Vlinders aan de Vliet

Laat vlinders maar tot de verbeelding spreken.

REPORTAGE Wie zich deze zomer zonder vliegreis toch in de tropen wil wanen, kan op de fiets naar Leidschendam. Aan de Vliet is daar een prachtige vlindertuin.

DE TOERIST DIE EEN BEZOEK brengt aan de vlindertuin in Leidschendam, stapt een droom binnen. Coco en Lotje begroeten je, of letterlijk, papegaaien je na. In onvervalst plat Haags zo je wilt, en stijlvol getooid in het wit-groene tenue van ADO Den Haag. De grens tussen verbeelding en werkelijkheid wordt nu al vager.

Krokodillenogen

En zo staan we ineens in een tropische jungle, lommerrijk aan de Vliet gelegen, in een tuinkas van 1600 vierkante meter.

Krokodillenogen staren je uit een plasje aan. Vogels heffen hun hooglied aan, wandelende takken klauteren rond, visen douchen onder een waterval. Een leguaan raakt haast vertrappt onder een schildpad. En dan die plantenpartij: dit lijkt Eden ten voeten uit. Toch zijn deze natuurwonderen niet de grootste publiekstrekkingen. Dat zijn honderden vlinders die, als vliegende bloemen, door de lucht heen paraderen. Er zijn liefst 1500 soorten van, je komt ogen tekort. Digitale informatieschermjes vertellen over hun oorspronkelijke habitat, van Midden- en Zuid-Amerika tot Azië. Dat vliegende mirakel daar, hebben we passiebloemvlinder genoemd. Wat een regenboogkleuren! En op dat blaadje smakt de 'atlas' aan zijn lunch: vanwege de slangenkop op zijn vleugels zullen roofdieren hem ongestoord z'n buikje

laten vullen. Vogelvlinders, een zeer bedreigde soort, zijn er ook. Overigens maakt de bezigste bij ter wereld geen honing, leer je hier, maar zijde. Voordat een rups zich tot vlinder ontpopt, vreet hij zich vol met blaadjes van de moerbeiboom. De eiwitsubstantie die hij uitpoept, stolt meteen. Daarmee spant de rups een witte cocon van zo'n 3000 meter aan stevige draden. Een duurzamer bedrijf bestaat niet.

Betoeverend

Hoewel de verleiding bestaat om dit miniparadijs vast te leggen met een smartphone in de hand, kun je hier nog wonderlijke ervaringen opdoen, zoals onze voorouders duizenden jaren lang deden. Waarom kom je op oude grafmonumenten vlinders tegen? Hun natuurlijke levenscyclus werkt betoeverend. Uit een eitje komt een rups. De rups spint een cocon: hij leeft. Daarna ontpopt hij zich. Zijn oude lichaam sterft, maar als vlinder stijgt hij op ten hemel. Weinig mensen konden een krachtiger symbool bedenken voor de cyclus van leven, dood en opstanding. In de (christelijke) iconografie is een vlinder die uit de pop kruipt, het symbool van de ziel die het lichaam verlaat.

Laat ook in dit nagebouwde paradijs vlinders maar tot de verbeelding spreken, tot de ziel. Of, voor de nuchteren onder ons, tot de psyche. De oude Grieken verwezen met het woord *psyche* trouwens naar zowel de ziel als de vlinder. Volgens de oude Egyptenaren en Azteken brachten vlinders geluk. Geen wonder dat menig bezoeker met vlinders in zijn buik haast fladderend de tuin verlaat.

INFO: VLINDERSAANDEVLIET.NL.